

Sygn. akt III AUa 699/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSO del. Beata Góraska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o podjęcie wypłaty emerytury z datą wcześniejszą

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 czerwca 2013 r. sygn. akt VI U 438/13

oddala apelację.

SSO del. Beata Góraska SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibiel

Sygn. akt III AUa 699/13

UZASADNIENIE

J. C. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. z dnia 18.03.2012 roku odmawiającej uchylecia swojej decyzji z dnia 12.10.2011 r. wstrzymującej ubezpieczonej wypłatę emerytury w trybie art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 roku Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zwanej dalej ustawą – twierdząc, że zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r. sygn. akt K 2/12 cytowany przepis został uznany za niekonstytucyjny.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego pozbawiło mocy prawnej wskazany przepis z dniem 22.11.2012 roku, a pozwany decyzją z dnia 28.12.2012 r. podjął wypłatę emerytury

ubezpieczonej od dnia 22.11.2012 r., a zaskarżoną decyzją z dnia 19.03.2013 r. odmówił uchylenia decyzji z dnia 12.10.2011 r.

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2013r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wlkp. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 18 marca 2013 roku w ten sposób, że ustalił brak podstaw do zawieszenia emerytury J. C. za okres od 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku, a wniosek ubezpieczonej o zasądzenie odsetek od niewypłaconego w terminie świadczenia emerytalnego przekazał organowi rentowemu do rozpoznania.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. C. decyzją z dnia 1.04.2009 r. uzyskała prawo do emerytury od dnia 1.03 2009 roku. Na mocy decyzji z dnia 12.10.2011 roku organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury wnioskodawczyni od dnia 1 października 2011 roku w związku z kontynuowaniem zatrudnienia. Jako podstawę prawną wskazał art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (Dz.Ust. z 2010 r. nr 257 poz. 1726). W dniach 16.11.2012 r. i 21.12.2012 r. ubezpieczona złożyła w ZUS wniosek o wypłatę zaległego świadczenia emerytalnego za okres od 1.10.2011 r. wraz z odsetkami. Decyzją z dnia 28.12.2012 r. organ rentowy podjął wypłatę emerytury ubezpieczonej od dnia 22.11.2012 r., a zaskarżoną decyzją z dnia 12.03.2013 r. odmówił uchylenia decyzji z dnia 12.10.2011 roku.

Sąd meriti zważył, że odwołanie ubezpieczonej zasługiwało na uwzględnienie. Wskazał, że zgodnie z treścią art. 103 a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. Ust z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zmianami) prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu, obowiązywał na mocy ustawy z dnia 16.12.2010 r. od dnia 1 stycznia 2011 roku. Na podstawie tej regulacji prawnej organ rentowy decyzją z dnia 7.10.2011 roku wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 uznał ten przepis za niezgodny z Konstytucją, w zakresie w jakim dotyczy to osób które nabyły prawo do emerytury w okresie między 8.01.2009 r., a dniem 31.12.2011 roku .

Sąd podkreślił, że we wniosku o wznowienie postępowania ubezpieczona wskazała na to orzeczenia wnosząc o uchylenie decyzji organu rentowego z dnia 12.10 2011 roku poprzez nakazanie wypłaty świadczenia emerytalnego od dnia 1.10.2011 roku. Wniosek ubezpieczonej został wniesiony w terminie i zawierał wszystkie wymagane przez prawo elementy. W sprawie nie było zatem sporu co do tego, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył wprost sytuacji prawnej ubezpieczonej, która była osobą uprawnioną do emerytury od dnia 1 marca 2009 roku i której to świadczenie wstrzymano, z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Spór dotyczył wyłącznie terminu od którego należało naprawić skutki niekonstytucyjnego przepisu. Ubezpieczona wskazała datę 1 października 2011 roku twierdząc, że przepis był niekonstytucyjny od dnia jego wprowadzenia. Organ rentowy stanął natomiast na stanowisku, że dopiero wejście w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (22 listopada 2012 roku) eliminowało niekonstytucyjny przepis z obrotu prawnego.

Problem mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie był nowy. Od dawna ścierały się dwa stanowiska w związku z tym problemem - wykładni legalistycznej i wykładni celowościowej. Pierwsza z wykładni opierała się na przepisie art. 190 ust. 3 Konstytucji wskazujący, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Druga wskazywała na niedopuszczalność stosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją tylko z przyczyn formalnych tj. braku ogłoszenia orzeczenia Trybunału.

Sąd Okręgowy podzielił wykładnię celowościową jako zgodną z duchem Konstytucji, bowiem nie można uznać za sprawiedliwe i zgodne z ideą demokratycznego państwa prawa (art. 1 Konstytucji) pozbawianie obywateli ich praw na podstawie niekonstytucyjnych przepisów i przywracanie ich dopiero od dnia wejścia w życie orzeczeń Trybunału. Stanowisko to znalazło potwierdzenie w orzecznictwie i doktrynie. W komentarzu do kodeksu postępowania cywilnego Dariusz Zawistowski stwierdził: co do oceny skutków mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których nie określił on wprost ich zasięgu czasowego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że

orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (*ex tunc*). Sąd Najwyższy prezentował je m.in. w uchwale z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/2000 (OSNP 2001, nr 23, poz. 685), wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98 (OSNC 2000, nr 5, poz. 94), postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/2000 (OSNP 2001, nr 10, poz. 331). Identyczne stanowisko z komentatorem zajmuje także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 roku w sprawie I PK 116/05. Dlatego na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd orzekł jak w pkt. I sentencji wyroku. Zgodnie z art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. nowe żądanie o odsetki, sąd przekazał do rozpoznania organowi rentowemu.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w wywiedzionej apelacji zaskarżył powyższy wyrok w całości i zarzucił mu naruszenie prawa materialnego:

1/art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227) przez jego błędną wykładnię, skutkującą zmianą spornej decyzji organu rentowego w sytuacji gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od dnia 01.10.2011 r. , tj. od dnia jej zawieszenia, do dnia 21.11.2012 r., w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt: K 2/12,

2/ art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997r. (Dz. U. 1997.78.483) przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną (*ex tunc*) w sytuacji gdy zastosowanie przedmiotowej regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem mocy obowiązującej wyżej wymienionego wyroku od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22.11.2012r. i na przyszłość (*ex nunc*) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyżej wymienionym wyroku Innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych Innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Ubezpieczona w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego jest nieuzasadniona. Należy podkreślić, że z chwilą ogłoszenia w Dzienniku Ustaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego co do art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r., jedynie potwierdzono niekonstytucyjność przyjętej przez ustawodawcę regulacji prawnej. Sąd apelacyjny wskazuje przy tym na utrwaloną linię orzecznictwa: orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją, wchodzące w życie z dniem ogłoszenia, mają skutki retrospektywne, tj. działają wstecz (zob. wyrok z dnia 6.04.2006r., sygn. III AUa 996/05, OSA 2008r. nr 3, str. 6, LEX nr 357749, wyrok z dnia 16.01.2013r. LEX nr 1264372; uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r. III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81 i z dnia 19 maja 2006 r. III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl., z dnia 15 stycznia 2003 r. IV CKN 1693/00, niepubl., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, ze sprost. OSNC 2004, nr 10, s. 131, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl., z dnia 19 czerwca 2008 r. V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC

2010, nr 5, poz. 82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPUS 2001, nr 10, poz. 331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego *ex tunc* istnieją co prawda wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, ale nie zachodzą one w okolicznościach sprawy. Przypadkiem wyłączenia retroaktywności wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest wyraźne stwierdzenie w tym zakresie zawarte w sentencji wyroku Trybunału, w której wyłącza retroaktywność w pełnym zakresie, tzn. określa jego skutki na przyszłość. Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011 r., sygn. II CSK 335/10, Biuletyn SN z 2011, nr 4, s. 8), wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie jest skuteczny *ex tunc*, również w takim zakresie, w jakim naruszałoby to zasadę ochrony praw słuszenie nabytych (art. 2 Konstytucji RP). *A contrario*, w przypadku przyznanej emerytury, a ściślej przyznanego prawa do emerytury, wskutek spełniania przez ubezpieczoną wszystkich ustawowych przesłanek, według stanu prawnego obowiązującego na dzień wydania decyzji, a więc w sytuacji prawa słuszenie nabytego, ochrona realizacji tego prawa, czyli wypłaty rozciąga się na cały okres. Charakterystyczny zaś przykład wyłączenia skuteczności *ex tunc* wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynikający z odroczenia utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji) nie dotyczy niniejszej sprawy, jak też nie może być tłumaczone inaczej niż jego pozostawienie przez oznaczony czas w porządku prawnym i oznacza, że Trybunał Konstytucyjny, mimo stwierdzenia niezgodności aktu z przepisami wyższego rzędu, działając w granicach kompetencji, utrzymuje w mocy normę prawną. Do wskazanej zatem w wyroku Trybunału Konstytucyjnego daty utraty mocy obowiązującej przepis musi być uznany za zgodny z Konstytucją, a tym samym wyłączony jest skutek retrospektywny takiego wyroku (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 24 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61 i z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 28/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 31 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2008 r., V CZ 73/08, nie publ.). Ustawodawca nie mógł zatem, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak ubezpieczona, które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. Przenosząc powyższe rozważania na grunt sprawy, niewątpliwie J. C. znajduje się w kręgu beneficjentów omawianego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z uwagi na treść przepisów obowiązujących w dacie wydania decyzji organu rentowego przyznającego jej prawo do świadczenia emerytalnego.

Stąd też Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację organu rentowego.

SSO del. Beata Górka SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka-Szkibiel